

KONGL. PATENTBYRÅN I POSTHUSET VID LILLA NYGATAN I STOCKHOLM

av Nils Avelius

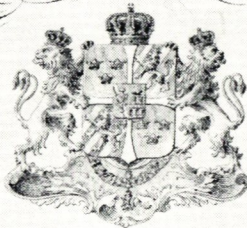
Patentverket tillkom år 1885 i blygsam skala under benämningen Kongl. Patentbyrå. Denna, som under de första sju åren 1885—91 var underställd kommerskollegium, fick sina tidigaste lokaler 2 tr. upp i nuvarande post-museihuset vid Lilla Nygatan och kvarstannade där i nära sex år. Nedan lämnas en skildring av dessa år, vilken i omarbetat skick grundar sig på den nyligen utgivna boken »Patentverket från gamla tider till nu», som verket givit mig uppdrag att skriva. Det huvudsakliga innehållet i bokens tidigare kapitel fram till omkring 1940 nedskrevs redan år 1941 och ingick i en minnesskrift, som patentverket utgav detta år i samband med firandet av sin 50-åriga tillvaro som självständigt ämbetsverk. För historiken utgjorde givetvis tryckta och skrivna handlingar av olika slag det väsentliga underlaget. Men vid denna tid levde fortfarande flera tjänstemän, vilka anstälts i verket före sekelskiftet och kunde berätta om tidiga förhållanden och om dem som varit med under de första åren. Sådana personliga upplysningar av värde fick jag av bl. a. Erik Kuylensstierna (signaturen EKa), som kom till patentbyrå redan 1891, och av Seth Karlson och Sigurd Burman, som började 1897 resp. 1898. Dessutom hade den förste chefen, greve Hugo Hamilton, utgivit »Hågkomster» (Alb. Bonniers förlag 1928), vari episoder kring patentbyråns tillkomst och från hans chefstid 1885—1900 skildras och som jag fått tillåtelse begagna mig av.

Först skall i korthet omnämnas, vad som avses med patent (upppfinnarpatent). Därefter lämnas några uppgifter om patentväsendets uppkomst och tidiga utveckling och om kommerskollegium, som under 1800-talet blev svensk patentmyndighet och under drygt ett decennium 1875—86 hade sina lokaler i posthuset vid Lilla Nygatan.

Men ej endast lokalerna i gamla posthuset är av intresse utan även de personer, som hade sin verksamhet förlagd dit. Ätskilliga uppgifter och utsagor kommer att anföras om dem. Likaså kommer något om gällande lagar och föreskrifter och om arbetsrutinen att beröras.

Konungariket Sverige

Patent

N° 7908.

Kungl. Patent- och Registreringsverket

ger vederligt: Med stöd af Kungl. Maj:ts nådiga förordning
angående patent den 16 Maj 1884 och under förhåll af den
i samma förordnings 18 § omförmälda klanderrätt har Kungl.
Patent- och Registreringsverket denna dag meddelat

Filosofie sekten

Johan Emil Blomén

patent i

Färfäringssätt vid framställning af sprängämnen.

Beskrifning öfver uppfinningen är bifogad detta patentbref.
Patenttiden löper från den 2 september 1896, då ansökning
om patent till Patentmyndigheten inkom. Stockholm den
20 maj 1897.

M. J. HAMMAR

Nils Rahm

And. Keyling

Stämpelavgift 10 Kronor.

Med *patent* avses ett av en regering eller en statlig myndighet utfärdat dokument, som tillförsäkrar ensamrätt för uppfinnaren eller den till vilken han kan ha överlåtit sina rättigheter att under begränsad tid (i vårt land f. n. högst 17 år från ansökningsdagen) tillgodogöra sig uppfinningen. Under patenttiden skall enligt föreskrift i Sverige och många andra länder (dock ej i USA) årliga avgifter erläggas för att upprätthålla patentet. När sådan avgift uteblir upphör patentet att gälla. Sedan patentets giltighet är till ända efter de 17 åren eller tidigare, när innehavaren underlåtit att betala årsavgift, kan vem som helst begagna sig av uppfinningen utan ersättningsskyldighet. Det kanske bör påpekas, att ett patent gäller endast inom det land till vars patentmyndighet ansökan ingivits. Vill man ha patent i flera länder måste man inge ansökan i varje land för sig. Några slags »världspatent» existerar inte. Vi har dessutom krav på att uppfinningen skall vara ny eller åtminstone väsentligt skilja sig från vad som är tidigare känt och utför en omfattande granskning för att utröna detta. Härför erfordras tillgång till sakkunskap inom olika tekniska områden.

När det senmedeltida hantverket började inom vissa grenar att utvecklas till industriell verksamhet uppkom en strävan inom dåtida handelsländer i Syd- och Mellaneuropa att var för sig vinna försteg genom att tillägna sig nya metoder och uppslag, varvid compensation ofta utgick i form av privilegier och monopol till uppfinnarna och initiativtagarna. De första mera allmänna bestämmelser härför, som kan göra skäl för benämningen patentlag, antogs av republiken Venedig år 1474. Andra länder, såsom Frankrike, Nederländerna, England och några tyska stater, följde så småningom efter för att säkra sin andel i utvecklingen. Bäst kända är förhållandena i England. Den engelske kungens prerogativ att bevilja monopol inskränktes av parlamentet år 1623 till att han endast fick bibehålla rätten att meddela skydd för nya och nyttiga uppfinningar. Ett sådant privilegium betecknades »letters patent», d. v. s. öppet brev, vilket innebar att ett beviljat patent skulle offentliggöras.¹

I Sverige blev ett särskilt slags privilegier, kallade »privilegia exclusiva», reglerade genom en år 1668 utfärdad hantverksförordning, som innehöll det första stadgandet om uppfinningsskydd i vårt land. Sådana privilegier förekom emellertid mycket sparsamt under 1600- och 1700-talen. Man uppmuntrade i stället med direkta penningunderstöd eller premier.

¹ Se Teknisk Tidskrift 1951, 5, p. 85—87 (Gunnar Lindmark, Några blad ur patentväsendets förhistoria och äldsta historia).

Behandlingen av privilegieärendena flyttades år 1819 från Kungl. Maj:t till kommerskollegium, och i en förordning år 1834 utbyttes benämningen privilegium mot patent, som på vissa villkor även kunde meddelas åt utlänning, något som tidigare endast undantagsvis förekommit. Under den därpå följande 50-årsperioden, varunder industrialismens genombrott ägde rum i vårt land, stegrades antalet ansökningar om patent från omkring 50 till inemot 500 per år. Till en ansökan skulle fogas beskrivning över uppfinningen samt ritningar och modeller, där sådant erfordrades. Handlingarna undergick en viss formell prövning av kollegiets tekniska biträde², varpå kollegiet fastställde patenttiden, som var från 3 till 15 år, och utfärdade patentbrev. Det ålåg patenthavaren att därefter inom två månader införa patentbrevets hela innehåll tre gånger i Post- och inrikestidningar.

Ehuru i patentförordningen fanns angivet att patent meddelades på nya uppfinningar, företogs icke någon egentlig nyhetsgranskning inom kollegiet. Sådan granskning av nyheten hos ingivna ansökningar hade emellertid införts i USA år 1836 och i Tyskland år 1877.

I Sverige började krav på en mer tidsenlig patentbehandling att göra sig alltmer gällande. En kunglig kommitté framlade 1878 förslag till ny patentförordning och organisation av patentmyndigheten. Men genomförandet kom att fördröjas några år av frågan om en fullständig omorganisation av kommerskollegium, som vid denna tid hade sina lokaler i posthuset vid Lilla Nygatan.³

— o — o —

Kommerskollegium skapades under stormaktstiden för att främja rikets handel, industri och näringar. Det kom att få en viktig omfattning under frihetstiden med då rådande merkantilistiska system. Förra seklets större näringsfrihet och förenklade näringslagstiftning bidrog till att avsevärt minska kommerskollegiets arbetsuppgifter och inflytande. Visserligen tillfördes bl. a. åliggandena från det gamla bergskollegiet, när detta indrogs 1858, medan å andra sidan ett antal arbetsområden försvann eller avskildes vid olika tidpunkter.

² Till arvode åt ett tekniskt biträde för behandling av patentärenden beviljades 1853 ett belopp, som 1865 höjdes till 1.000 riksdaler per år. Förste innehavare av denna befattning blev professor Carl Palmstedt, född 1785. Sedan denne avlidit 1870, efterträdde han fr. o. m. 1874 av löjtnanten vid väg- och vattenbyggnadskåren Carl Anton Klintberg. Hans arvode höjdes år 1876 till 1.500 kr och år 1881 till 2.200 kr.

³ Utförliga redogörelser för det svenska patentväsendets äldre utveckling finns i bl. a. Patentlagstiftningskommitténs betänkanden II (1912) och VI (1919) samt Axel Hasselrot, »Svensk patentlagstiftning i äldre tider» i patentverkets minnesskrift 1941, p. 108—120.

Posthuset vid Lilla Nygatan var ju fram till mitten av 1870-talet säte för generalpoststyrelsen. För att vinna bättre utrymme igångsattes i 1870-talets början ett posthusbygge vid Rödbotorget, som mot slutet av 1874 var så färdigt, att det kunde börja tagas i bruk.⁴ Därvid blev lokaler vid Lilla Nygatan lediga, och sådana fick utnyttjas av kommerskollegium, som 1875 dit överförde huvuddelen av sitt arkiv⁵. Även kollegiet som sådant fick efter en ambulerande tillvaro flytta från Storkyrkobrinken 9 till posthuset Lilla Nygatan 6, vilket förmodligen skedde under förra hälften av 1875.

En av kollegiets i posthuset inrymda avdelningar var manufakturkontoret, ursprungligen upprättat 1739 och inordnat under kollegiet 1766. Det skulle bl. a. genom lån i vanlig diskontoväg understödja inhemska fabriks- och manufakturanläggningar. Enligt uppgift gavs lån på högst 9 månader mot 4 % ränta. »Manufakturdiskontens» betydelse avtog under 1800-talet i den mån enskilda banker och andra låneinrättningar bildades, som kunde bjuda fördelaktigare villkor. Den egentliga diskontorörelsen slutade 1873. Kontoret förvaltade därefter endast ca 40 förlagslån och hade härför 4 tjänstemän och 2 vaktbetjente. Det upphörde helt i slutet av 1877, och manufakturförlagslånefonden lades under statskontorets förvaltning. De rum, som diskontokontoret disponerat, fick kollegiet använda som arkiv enligt medgivande av regeringen den 29 juni 1883.⁶

Redan 1885 skedde en ny flyttning av kommerskollegiets arkiv, som nu för en längre tid hamnade i huset nr 6 Kornhamnstorg. Även kollegiet flyttade följande vår från posthuset vid Lilla Nygatan till Kornhamnstorg 6.

Kommerskollegiets öden under 1800-talet är en olustig historia om oupphörligt återkommande utredningar och förslag till organisationsändringar och indragning av myndigheten. Långa tider uppehölls chefskapet och andra tjänster endast på förordnande. Särskilt vände man sig mot den tungrodda, kollegiala behandlingen av ärendena. I proposition nr 31 år 1875 framhölls ett uttalande av riksdagen, att bergsrörelsen, handeln och industrien hade behov av mer praktiska målsmän än dem som uppfostrats för handläggning av ärenden efter kollegiala former. En i november 1883 tillsatt kommitté, vari Hamilton var sekreterare, föreslog i mars 1884 att kol-

⁴ Uppgiften inhämtad ur »Berättelse om hvad i Riket och dess Styrelse sig tilldragit sedan sista Riksdag», given den 18 januari 1875, p. 38.

⁵ Enligt J. A. Almquist, Kommerskollegium och riksens ständers manufakturkontor samt konsulsstaten, i Meddelanden från Svenska Riksarkivet, Ny följd 2:4 (1912—15).

⁶ Kollegiet måste nämligen vid denna tid utrymma arkivlokaler i gamla riksbanks-huset, där 3 rum ställts till dess disposition år 1875.

legiet skulle ersättas av ett nytt ämbetsverk. Detta skulle även vara patentmyndighet och registreringsmyndighet för varumärken. Men detta förslag blev ej godtaget av riksdagen.

— o — o —

I sina »Hågkomster» berättar Hamilton, att han genom sin tjänstgöring hos kommittén fick rikt tillfälle att sätta sig in i det gamla kollegiets arbetsmetoder. Det var på den tiden verkligen en antediluviansk⁷ inrättning, men så hade det också under många år misshandlats av riksdagen. Ganska typiska företeelser var kommerseråden, för övrigt samtliga fina gamla herrar, fyllda av medvetandet att sitta som »Råd» i ett av rikets kollegier⁸. Särskilt roade honom den myndige Sten Johan Stenberg, som var chef för kollegiets bergsavdelning och till vars rotel patentärendena hörde. En dag när Hamilton sysslade på registratorskontoret kom en liten man in och frågade, om han möjligtvis kunde få tala med Stenberg. Han fick vänta nära en timme, men då kom Stenberg instegande, tog upp sin guldlornjett, synade den lille mannen och frågade: »Vad kan min herre vilja?» — »Jo», svarade denne, »för mer än ett halvt år sedan ingav jag en skrivelse till kollegiet». — »Vad gjorde herren?» avbröt Stenberg. — »Jo, jag gav in en skrivelse.» — »Hör nu, min bäste herre», sade Stenberg, »att avlåta *skrivelser* är Kunglig majestäts och rikets ämbetsverk förbehållet. Herrn gav förmodligen in en *skrift*. Vad gällde den?» När mannen avlägsnat sig, vände sig Stenberg till Hamilton: »Där ser greven hur svårt det är att uppfostra allmänheten, även när det gäller de enklaste saker.»

Han berättar även om en kommittéledamot, kommerserådet Johan Sjöberg, som var ytterligt försiktig i sina uttalanden. När Hamilton i protokollet skrivit: »Herr Sjöberg yrkade etc.» protesterade Sjöberg. »Nej, förlåt jag gjorde visst icke något yrkande, jag hemställde blott, huruvida icke möjligen etc.» Denna hans försiktighet retade ofta ordföranden, som en gång betecknade ett uttalande av Sjöberg »rent ut som humbug». Sjöberg log och vred sina magra händer, som han för sed hade, och svarade milt och stilla: »Humbugen är också en makt här i världen.»

Hamilton fann tydligtvis yttringar av gammaldags byråkrati kuriösa. Själv hade han en modernare inställning, och hans »Hågkomster» ger en levande bild av hans vidsynta och älskvärda personlighet. EKa skildrade

⁷ Ante = före, diluvium = översvämning, dvs. från tiden före syndafloden; opraktiskt gammaldags.

⁸ Kommerseråd år 1883 var Johan Sjöberg, född 1816, Jonas Grönlund, född 1824, och Sten Johan Stenberg, född 1818. På den fjärde roteln, som blivit vakant 1882, var vikarie förordnad.

honom som en gentleman i detta ords bästa bemärkelse, glad och toujours men med chefsegenskaper och dessutom kunnig på sitt område. Blev man inkallad till honom för att få en scrupens eller gick man självmant in för att någonting ej var som det skulle, då dröjde det inte många minuter förrän misstämningen utlöstes i hjärtliga skrattsalvor å ömse håll.

— o — o —

Under loppet av år 1883 blev det tydligt, att ändringarna i patentbehandling skulle komma att genomföras oberoende av övriga svävande organisationsfrågor. En anledning härtill var, att ett antal andra stater hade i Paris den 20 mars 1883 undertecknat en konvention om att bilda en union till skydd för den industriella äganderätten. Konventionen innehöll bestämmelse om upprättande i varje unionsstat av ett centralorgan för patent och varumärken. I Sverige önskade man nu påskynda bildandet av en myndighet i enlighet med konventionen för att kunna ansluta sig till den nämnda s. k. patentunionen. Dåvarande civilministern Edvard von Krusenstjerna uppdrog vid jultiden detta år åt Hamilton att skriva proposition till ny patentförordning anpassad efter konventionen. Propositionen bifölls med vissa ändringar av 1884 års riksdag, och den nya patentförordningen utfärdades den 16 maj 1884.

Tidigare hade inte funnits någon allmän lag om skydd för varumärken. En sådan blev nu utfärdad den 5 juli 1884 och medgav en näringsidkare ensamrätt att som beteckning för sina varor använda varumärke, som kunde utgöras av ett figurmärke eller en sammanställning av figurmotiv och ord. Efter en lagändring år 1897 kan även ordmärken registreras.

Den nya patentförordningen och varumärkeslagen skulle träda i kraft fr. o. m. 1885. Det bestämdes, att patent- och varumärkesärendena skulle tills vidare handläggas på en särskild byrå inom kommerskollegium. Byråns utgifter finge bestridas av inflytande avgifter för patent och för registrering av varumärken. Det ansågs, att man borde vänta med inrättande av ett fristående patentverk tills ärendenas antal och inkomsterna därav vuxit så, att verket kunde disponera över tillräckliga medel för sin självständiga utveckling.

Statsmakterna var emellertid medvetna om, att för sund utveckling av patentväsendet var det väsentligt, att patentmyndigheten fick tillgång till erforderliga tekniska krafter för en omfattande och fullständig förprovning. Man var därför beredd att avhjälpa dåvarande brist på tekniker hos kollegiet. Medel till denna angelägenhets tidsenliga och tillfredsställande

ordnande ansåg man skulle beredas genom de betydande inkomster, som vid den nya författningens tillämpning komme att inflyta i form av patentavgifter.

Den 7 november 1884 förordnades Hamilton till byråchef för den nya »Kongliga patentbyrå». En av hans första åtgärder blev att till ansökning utlysa befattningen som föreståndare för byråns tekniska avdelning. Bland de tio sökandena föll valet på Salomon August Andrée, den senare så berömde nordpolsfararen. Hamilton, som ägde de bästa förutsättningar att handlägga patentärendenas formella och juridiska sida, fick därigenom till medarbetare en ingenjör, som med omfattande kunskaper och erfarenhet kunde med skarpt omdöme föra fram de tekniska synpunkterna till vederbörligt beaktande.⁹ Patentverkets båda skapare kom därigenom att komplettera varandra på ett lyckligt sätt.

— o — o —

Med 1885 års ingång började Kongl. patentbyrå sin verksamhet med behandling av patent- och varumärkesärenden. Byråns stod under överinseende av kommerskollegiets president, som i huvudsak hade att övervaka, att byråns tjänstemän skötte sina åligganden men ej deltog i handläggningen av byråns ärenden.¹⁰ Byråns fick lokaler i samma hus som kommerskollegium, nämligen nuvarande postmuseum vid Lilla Nygatan. Hamilton berättar, att »vi fingo slå oss ned i några rum, som förr tillhört 'Manufakturdiskonten' i kommerskollegiet. Det var en ganska anspråkslös början, men Andrée och jag drömde redan då om det palats, som nu inrymmer patent- och registreringsverket». Antalet rum utgjorde att börja med fyra och var belägna 2 tr. upp. Räkenskaperna visar, att lokalerna i dec. 1884 och början av 1885 blev nödortfigt reparerade. Möbler och andra inventarier inköptes för inemot 5 000 kr; bland dessa återfinns så tidstypiska föremål som 5 st. ljusstakar, 2 st. bleckskärmar, 4 stora eldgafflar och ett stryksticksställ. Ved inköptes och hemkördes i ett fall från »Röda bodarna» och i ett annat fall efter »iläggning vid bron» (Munkbron?). Gasledningarna indrogs för belysning inom lokalerna med lysgas.

⁹ Andrée var född i Gränna 1854 och hade efter examen vid Teknologiska institutet 1874 varit ritare vid Göranssons mek. verkstad i Stockholm, verkmästare vid Norrahammars bruk och Spånshults mek. verkstad, delägare i firma Andrée & Möller, Stillefors bruk, och assistent i fysik vid Tekniska högskolan. Han gjorde en studieresa till England och Amerika 1876 och deltog 1882—83 i den svenska meteorologiska expeditionen till Spetsbergen.

¹⁰ Hamilton hade lyckats genomföra, att den nya patentbyrå blev en självstyrande enhet, som ej skulle underkastas kollegiets tungrodda arbetsformer.

När Hamilton som nyutnämnd chef för patentbyrån övertog patentärendena från Stenberg, sade denne, som avskydde alla nyheter, att han visserligen i allmänhet icke ville lägga sig i hur Hamilton ämnade sköta sitt uppdrag, men han skulle dock känna sig lycklig, om Hamilton ville lova att aldrig låta allmänheten skriva sina inlagor »på de där otäcka, ny-modiga skrivmaskinerna». Det var bara ett utslag av självsvåld. Han var inte alls nöjd, då Hamilton svarade, att man finge väl se hur den uppfinningen utvecklade sig. Hamilton hade dessutom haft sin hand med i något, som var mycket mer revolutionerande än skrivmaskinerna och som också flera än Stenberg betecknade som en ren galenskap, nämligen införandet i patentförordningen av åliggandet för patentbyrån att direkt korrespondera med de patentsökande,¹¹ vilket dock gick så oändligt lätt, när det en gång genomförts. Under flera år gick emellertid Stenberg och många andra gamla ämbetsmän och väntade på att det skulle gå på tok. Allmänheten torde däremot ha tagit emot reformerna med tillfredsställelse, och patentbyråns tillmötesgående väckte uppseende. Stockholms Dagblad meddelade bl. a.:

»Bland anordningar mera egendomliga för svenska ämbetsverk är det oss ett sant nöje att här påpeka en särskild. Icke nog med att vederbörande äga rätt att med posten insända sina ansökningshandlingar,¹² vilken utväg redan blivit ganska flitigt anlitad och lär bli det än mer, sedan den medgivna friheten blivit mera allmänt känd; byrån är också å sin sida skyldig att på samma sätt meddela sig med allmänheten och särskilt att sålunda bereda de sökande tillfälle att avhjälpa brister, som kunna förefinnas i ansökningshandlingarna. Denna skyldighet lär byrån hava uppfattat så vidsträckt, att den alltid, även i de fall då sådant icke är föreskrivet i författningarna, söker genom korrespondens komma vederbörande till hjälp. Härigenom undvikes omgångar och kostnader i följd av de eljest så ofta förekommande avlagen på rent formella skäl. Tvärtemot vad man från vissa håll befarat, har denna anordning kunnat genomföras utan några svårigheter.»

¹¹ Kommerskollegium meddelade sina beslut genom protokollsutdrag, som anslogs. Sökande och deras ombud fick därför förmodligen åtnöjas med att studera kollegiets anslagstavla eller anhålla att få del av diariet.

¹² Detta initiativ vann snabb efterföljd. Redan i förordningar den 12 juni 1885 medgavs att i betalt brev med allmänna posten insända ansökningar, besvär och andra handlingar till statsdepartement och förvaltande myndigheter samt i kommunala mål och vissa fattigvårdsmål. Förslaget hade tillstyrkts av de flesta myndigheterna och av samtliga i ämnet hörda centrala ämbetsverk, med undantag allenast av kommerskollegium. Se Betänkande med förslag till förordning ang. rätt att med allmänna posten till offentlig myndighet insända handlingar m. m., avgivet den 31 dec. 1920 av f. d. hovrättsrådet G. Lilienberg.

Behandlingen av patentansökningarna tillgick så, att sedan ansökningshandlingarna undergått en förberedande översyn av byråchefen och föreståndaren för den tekniska avdelningen, överlämnades de, med undantag av ansökning som av något skäl genast avlogs, till vederbörande biträdande ingenjör, som verkställde granskning särskilt beträffande uppfinningens nyhet och avgav skriftligt utlåtande häröver till föreståndaren; denne överlämnade dem slutligen jämte eget yttrande till byråchefen. Det resultat, vartill granskningen kunnat föranleda, delgavs därefter sökanden i brev med föreläggande för denne att inom viss tid inkomma med erforderliga upplysningar och avhjälpa framställda anmärkningar.

Stockholms Dagblad fortsätter:

»Patentbyrån har även härvid gått längre än författningen förutsätter. Byrån bereder nämligen, efter det tyska patent-amtets föredöme, sökande tillfälle icke blott att avhjälpa rent formella brister utan även, då uppfinningen endast delvis är ny, att inskränka sina patentanspråk till det som befunnits patenterbart.»

Patentförordningen innefattade s. k. oppbudsfförfarande, vilket innebar att innan patent utfärdades, kungjordes en ansökan till allmänhetens kännedom. Vem som helst kunde inom två månader framställa invändning mot att patent beviljades eller kräva att patentanspråken inskränktes. Med hänsynstagande till vad som därvid framkom fattade byrån beslut om ansökan skulle avslås eller patent beviljas.¹³

Under oppbudstiden fanns ansökningshandlingarna tillgängliga för allmänheten i byråns »förevisningsrum», som förestods av en av de biträdande ingenjörerna. Detta rum, som utgjordes av kommerskollegiets hitillsvarande sessionssal, var »uteslutande afsett för allmänhetens bekvämlighet». I detta rum fanns även handlingarna till alla äldre patent samt de officiella registren och diarierna. Tidningen slutar: »Beskrivningarna komma att, i likhet med vad i Tyskland sker, av patentbyrån utgivas i redigerad form, dvs. att endast själva beskrivningen med tillhörande ritningar offentliggöres, men att däremot alla betraktelser över att 'uppfinningen är ny och kan med fördel användas' m. m. dylikt komma att uteslutas.»

Det sistnämnda syftade på, att det numera var patentbyrån som lät trycka patentbeskrivningarna och utge dem i form av särskilda blad eller häften för varje patent i en nypåbörjad nummerserie.

— o — o —

¹³ Över slutligt beslut i patentärende och vägran att registrera ett varumärke kunde besvär anföras hos Kungl. Maj:t.

M 324

Kongl.
Generalpoststyrelsen.

Luth. d. 13 Juni 1886

Till Kongl. Patentbyrån

Iskrifvelse till Kongl. Generalpoststyrelsen den 5
innevärande månad har Kongl. Patentbyrån anhållit
att vid Kongl. Kommerce Collegii afflyttning från post-
huset vid Lilla Nygatan här i Stockholm måtte till
Kongl. Patentbyråns dispositiöns öfverlemnas åtbefalliga
rum och lägenheter m. m. inom oinrättade posthus.

Förledning deraf för Generalpoststyrelsen — under
emman bevisom genom Kongl. Majts nädliga bref den 30
oktobers 1885 blifvit att förvarande hvarande förordnadt
allenast att till Kongl. Patentbyrån borde öfverlemnas fyra
intill dess inrevarande lokal i nämnda posthus belägne
rum, att jemte de till Patentbyrån bitentills upplåtna
rum af desamma disponeras, — härigenom gifva
till denna, att Generalpoststyrelsen icke har mågt att er-
inra deraid att till Patentbyrån varda, vid Kommerce
Collegii afflyttning från förvarande posthus, öfverlem-
nade de fyra intill Patentbyråns inrevarande lokal
belägna rum, hvarka bitentills beagnade af Kommerce
Collegii registrator och dess afdelning för bussvarer, och
att Generalpoststyrelsen afse medgifver dela att
Patentbyrån erhåller nödig plats i posthusets vind
för förvaring af byråns lokal tillhörande dubbelkonster

Patentbyrån

nr 3094
1885

Brev från Kongl. Generalpoststyrelsen den 28 juni 1886 till Kongl. Patentbyrån
angående byråns lokaler i posthuset vid Lilla Nygatan.

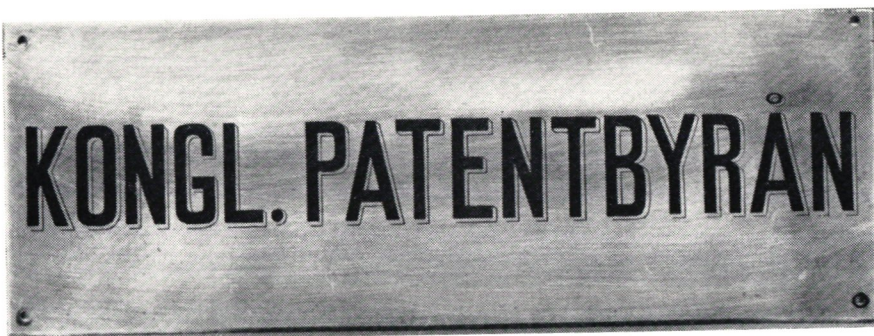
en. en. samt för oftröden, dels och att tillkännage, och
intilldess för Postverket eller Postspärrbanken visas
sig behöf af ytterligare frickadtt utrymme, må af
Patentbyråns dispositioner de två rum, som i Patent-
byråns skrifvelse berättas tommas.

Deremot och de rummen för Postspärrbankens och
Postverkets räkning måste anskaffas ett betgalligt
stort vedförråd än hatintills, hvar Generalpoststyrel-
sen icke till Patentbyråns dispositioner upplåte den
stora hallen i tre afdelningar, som disponeras af
Kommerce Collegium; utan utgädes Generalpoststyrel-
sen till Patentbyråns disposition en hallen
under posthusets nya flygel.

Hvad Kongl. Patentbyrå i öfrigt af öfrän-
beräda skrifvelse begärt i fråga om arkivrum och
bostad för en oaktat i räkningen 3 trappor upp,
har Generalpoststyrelsen icke kunnat tillmöta.
Stockholm den 28 juni 1836.

Beholden 1836

C. J.
Kommers

Mässingsskylt för Kongl. Patentbyrån.

Patentbyråns personal bestod under den första tiden av Hamilton och Andrée samt 3 biträdande ingenjörer, en arvodesanställd ingenjör, 2 amanuenser, en kvinnlig befattningshavare och en vaktmästare.

Greve Hugo Hamilton var vid sin utnämning endast 35 år. Han kvarstod som chef till år 1900, då han blev landshövding i Gävleborgs län. År 1891 invaldes han första gången i riksdagen och var 1907—11 civilminister. Från besök i riksdagen under min skoltid minns jag hans ståtliga gestalt och med vilken pondus han som första kammarens talman från 1916 skötte klubban.

Salomon August Andrée var blott 30 år när han blev föreståndare för patentbyråns tekniska avdelning. Från och med 1886 ändrades titeln till överingenjör. Eka hade om Andrée uppfattningen, att »han var sträng och, om han blev arg, kunde han skälla som en borstbindare, men han var rättvis och hade inga favoriter. Han var aldrig långsint, och man kunde absolut lita på honom. Hade han sagt en sak, så visste man att det var lika säkert som kungsord. Han var också kunnig på sitt område, ja verkligen överlägsen, så att man måste få förtroende för honom.»

Hamilton berättar, att utseendet av André till föreståndare »var ett val, som jag sedermera hade all anledning att vara nöjd med. Och dock beredde det mig mycken svett och möda. Andrée var nämligen icke blott i sällsynt grad obekant även med de enklaste administrativa regler, han var därjämte otroligt oppositionell och envis och i följd härav mycket litet läraktig. Jag brukade säga, att jag för att övertyga honom om de enklaste saker alltid måste börja med världens skapelse. I full överensstämmelse härmed stod, att han var i sällsynt grad oförmögen att tolka en författning. När jag sade: 'Men så står det ej i lagen', svarade han: 'Ja, men så borde det stå.' Och så reserverade han sig mot mina beslut år efter år i samma frågor, i vilka Kungl. Maj:t otaliga gånger givit mig rätt och honom orätt. Det som detta oaktat gjorde, att jag trivdes med honom, var icke blott hans i många

hänseenden intressanta personlighet, utan framför allt hans brinnande intresse för uppfinnarväsendet och patentverkets utveckling. Där behövde jag aldrig ha besvär av hans tjurskallighet. Han var alltid med mig och alltid eld och lågor.»

Ett uttryck för Andréas intresse för uppfinnarväsendet utgör hans initiativ till bildandet av Svenska Uppfinnarföreningen år 1886, och han tog livligt del i denna förenings verksamhet.¹⁴ Han anslöt sig till föreningens kritik av den höga patentansökningsavgiften, som fr. o. m. 1885 bestämts till 50 kr, och lär i sammanhanget ha yttrat, att »ett sådant klåsystem är både omänskligt och ovärdigt ett hyfsat land». Fr. o. m. 1894 sänktes avgiften till 20 kr, men samtidigt borttogs den tidigare rätten att återfå halva avgiften, om ansökan blev avslagen eller förföll.

De första biträdande ingenjörerna var Carl Anton Klintberg, Carl Åmark och Oscar Andersson. Av dessa hade Klintberg tidigare varit tekniskt biträde för behandling av patentärenden i kommerskollegium, innan dessa av vederbörande kommerseråd föredrogs inför kollegiet. Han avgick från patentbyrån redan vid halvårsskiftet 1885, enär han utnämnts till lektor vid Tekniska elementarskolan i Norrköping.

Bergsnotarien Carl Åmark kvarstannade däremot till sin död 1898. Tidigare hade han varit anställd hos Alfred Nobel för att anlägga en dynamitfabrik nära San Francisco. En tid efter hemkomsten blev han föreståndare för Vintervikens dynamitfabrik nära Stockholm. Han råkade där ut för någon explosionsolycka och blev genom slaganfall en tid berövad arbetsförmågan. EKa uppger, att Åmark linkade på båda benen och kunde nätt och jämt gå, ena armen var borta och han såg illa.

Ingenjör Oscar Andersson blev år 1885 professor vid Tekniska högskolan. Han avgick från patentbyrån år 1888 och omkom ett par år senare genom drunkning under en skridskofärd.

Ingenjör Albert Isakson, som från årets början granskat mot arvode per ansökan, blev biträdande ingenjör på hösten 1885. Han stannade som sådan t. o. m. 1889 men granskade även under åren 1891—95 åtskilliga patentansökningar mot arvode. Senare blev han skeppsbyggeriinspektör och skeppsmätare.

De båda amanuenserna utgjordes av Wilhelm Swalin och Arvid Kuylenstjerna.

Om Swalin berättar Seth Karlson, att han under många år innehade jämväl en befattning som protokollsekreterare i hovexpeditionen. Han tjänst-

¹⁴ Se närmare härom i Svenska Uppfinnarföreningens jubileumsskrift 1936.

gjorde där några timmar varje morgon, varför han hade svårt att hålla de bestämda tjänstetiderna i patentbyrån. Detta i förening med en vacklande hälsa och det myckna arbetet inverkade understundom mindre väl på hans lynne, som då kunde gå ut över patentombuden, särskilt om de kom med sina inlagor omedelbart före stängningsdags, vilket alltid utgjorde ett irriterationsmoment. Eljest var Swalin en god och älskvärd kamrat och en mycket uppskattad sällskapsmänniska. Med sitt ljusa helskägg, sin redingotekostym och ljusa damasker gjorde han intryck av grandseigneur och påminde i viss mån om gamle kung Oscar.

Arvid Kuylensjtjerna, som tidigare varit amanuens i finansdepartementet, benämndes skrivbiträde i vissa av verkets äldsta matriklar. Därmed torde förhålla sig så, att han att börja med hade till uppgift att för hand skriva rent de utgående expeditionerna m. m. i likhet med de senare anställda fil. dr Mauritz Boheman och konsul John Rogh.¹⁵ Kuylensjtjerna blev sedermera kammarherre samt från 1915 byråchef för patentverkets administrativa och varumärkesavdelning och därmed personalchef. I dagligt tal benämndes han »AK» efter sin signatur eller »Kammarherrn». Seth Karlson berättade, att AK genom sitt vänliga och gemytliga väsen var mycket omtyckt av dem som tjänstgjorde på hans avdelning. Själv i besittning av en enastående arbetsförmåga var föga hågad för utökning av personalen. Han brukade säga, att det var nyttigt med mycket arbete, då gick tiden så fort. Men detta hindrade icke, att han flitigt deltog i sällskapslivet.

Den kvinnliga befattningshavaren var fröken Maria Lundgren. EKa skildrade henne såsom patentbyråns »levande lexikon» och en i flerdubbel bemärkelse framstående arbetskraft. Registren kände hon till från pärm till pärm. Var man tveksam frågade man Maria och fick korrekta svar. Hon såg inte illa ut och hon var dessutom en ovanligt trevlig människa. Hamilton berättar, att det väckte stor uppståndelse inom ämbetsmannavärlden, när han en dag på nittioalet utnämnde Maria Lundgren till bokhållare i patentverket. »Vad tar du dig till?» frågade Edward v. Krusenstjerna, »går du och utnämner en kvinna till ordinarie befattningshavare i ett centralt ämbetsverk?» — »Ja, var står det förbjudet?» svarade Hamilton och det kunde v. Krusenstjerna verkligen inte påvisa. EKa kompletterar historien med att det påstods, att någon (möjligen en av statsrevisorerna) hade sagt till Hamilton, att om ett fruntimmer skulle innehava en sådan befattning skulle hon naturligtvis ha lägre betalt än en manlig innehavare. På det lär Hamilton ha svarat: »Det angår mig inte om befattningshavaren har synliga eller osynliga pantalonger, huvudsaken är det arbete, som vederbörande utför.»

¹⁵ Rogh hade 1886—88 varit svensk vicekonsul i Bone i Algeriet.

Fröken Lundgren fick redan från början bl. a. syssla med granskning av varumärken och vid 1914 års omorganisation blev hon föreståndare för varumärkesgranskningen.

Johan Peter Johnsson var patentbyråns vaktmästare med stor självmedvetenhet, som särskilt gick ut över de yngre tjänstemännen. Han brukade platta till dem med yttrandet, att det var greve Hamilton, Andrée och han, som skötte verket, och episoder visade hur det kunde kärva till sig. Tidvis under de första åren hade han hjälp av en vaktmästare, som även ombesörjde renhållning och städning. Johnsson tjänstgjorde i över 30 år i patentverket, och med sitt patriarkaliska yttre var han en ganska välkänd stockholmare.

— o — o —

Under patentbyråns första verksamhetsår 1885 inkom 703 patentansökningar (därav 311 med svenska uppfinnare) och ej mindre än 3 201 varumärkesansökningar, vilket sistnämnda stora antal berodde på att någon varumärkesregistrering ej ägt rum tidigare och att i antalet inräknades 1 746 äldre järnstämplor, som detta år utan ansökning överflyttades från kommerskollegiets stämpelbok till varumärkesregistret.

Genom att antalet patentansökningar blev större än beräknat måste byrån anställa fler tekniska granskare. Under åren 1885—86 började Nils Rahm, Thure Wawrinsky, Johan Thorén och Karl af Geijerstam.

Nils Rahm förenade teknisk begåvning med en viss juridisk läggning. Han blev i högsta grad intressesrad av det industriella rättsskyddet. Efter Andréés bortgång 1897 var han verkets ledande ingenjör under ett par decennier. Rahm blev överingenjör 1899 och byråchef 1915 samt avled följande år.

Thure Wawrinsky slutade 1890 för att grunda en egen privat patentbyrå, som sedermera blev en av landets största.¹⁶

Thorén var, då han anställdes i patentbyrån, löjtnant och blev sedermera kapten i Gotlands nationalbeväring. Jämte militär utbildning hade han avlagt civilingenjörsexamen. I patentverket tjänstgjorde han tidvis som bibliotekarie och blev så småningom byråingenjör. Han skildras som ett original, som alltid gick i galoscher och med överrocken knäppt högt upp i halsen. Efter middagen återvände han ofta till verket och klädde om sig i nattrock och tofflor. Men först efter en kvarts omsorgsfull tandborstning och gurgling kunde han börja arbeta. Sitt fickur lät han gå 20—30 minuter före som ett osvikligt medel att aldrig komma för sent.

¹⁶ Numera namnändrad till H. Albi Patentbyrå AB.

Karl af Geijerstam var livligt intresserad av litterära spörsmål. Han höll föredrag om madame Blavatsky och andra teosofier, mot vilka han riktade skarpa angrepp. I verket blev han byråingenjör 1896 och avled ett par år senare.

Byråns personalstat ökades 1886 med en teknisk sekreterare. Som sådan tjänstgjorde Isakson t. o. m. april detta år och därefter Rahm under ett årtionde.

— o — o —

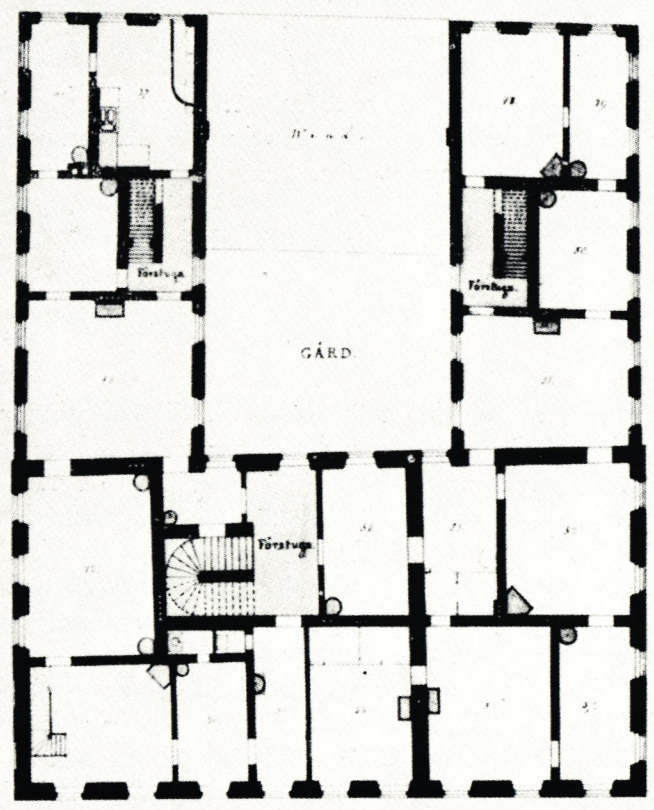
Patentbyråns ursprungliga lokal visade sig ganska snart vara för liten. Redan i ett kungligt brev den 30 oktober 1885 förordnades, att i samband med att kommerskollegiet komme att avflytta från posthuset vid Lilla Nygatan skulle till patentbyrå överlämnas ytterligare fyra intill dess dåvarande lokal belägna rum i posthuset. Kollegiet flyttade den 1 april 1886, men dess utrymning av lokalerna i posthuset tycks ha dragit ut på tiden i minst 3 månader. Den 5 juni gjorde patentbyrå en påstötning till generalpoststyrelsen att till byrå måtte överlämnas åtskilliga rum och lägenheter m. m. i posthuset. I sitt svar härpå den 28 juni tillkännagav generalpoststyrelsen, att den icke hade något att erinra mot att vid kollegiets avflyttning från posthuset överlämnades till patentbyrå de fyra intill byråns lokal belägna rum, som dittills begagnats av kommerskollegii registrator och dess avdelning för bergsärenden. Patentbyrå fick dessutom nödig plats på posthusets vind för förvaring av byråns lokal tillhörande dubbelfönster m. m. samt för avträden. Tills vidare, intill dess att postverket eller postsparbanken visade sig få behov av ytterligare förökad utrymme, fick patentbyrå även disponera de två rum, som i byråns skrivelse benämndes tamburer.

Däremot och då numera för postsparbankens och postverkets räkning måste anskaffas ett betydligt större vedförråd än dittills, ville generalpoststyrelsen icke till byrå upplåta den stora källare i tre avdelningar, som disponerats av kommerskollegium, utan anvisade i stället en källare under posthusets norra flygel. Styrelsen tillmötesgick ej heller byråns begäran om arkivrum och bostad för en vaktmästare i våningen 3 tr. upp.

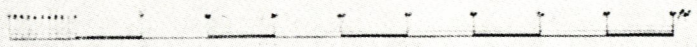
I en skrivelse till telegrafstyrelsen den 28 juli 1886 anhöll patentbyrå att genom styrelsens försorg en telefon måtte uppsättas i byråns lokal. Byrå hade hittills endast haft tillgång till en i den ena av tamburerna uppsatt telefonapparat, »som för närvarande befinner sig i mycket bristfälligt skick». Telegrafstyrelsen meddelade omgående, att lättast och billigast vore att flytta nämnda apparat till tjänlig plats inom byråns lokaler, vilket skulle ombesörjas av styrelsens tekniska byrå mot gottgörelse för den därmed förenade obetydliga kostnaden.

KONGL. POSTHuset VID Lilla Nygatan I STOCKHOLM.

PLAN AF VÅNINGEN 2. TR. UPP.

LILLA NYGATAN.

S. Th. m.
1887

Våningen två trappor upp i posthuset vid Lilla Nygatan. Efter planritning 1887. Patentbyrån disponerade sannolikt rum i den vänstra delen av våningsplanet.

För möblering av de nytillkomna rummen anskaffades mer inventarier. Bland dessa märkes en kassakista på fot samt en »komod med tillhörande porslin». Denna kommod användes ännu på 1930-talet för sitt avsedda ändamål men ändrades sedermera till ett förvaringsskåp. En annan relik som är bevarad utgöres av en mässingsskylt med texten »KONGL. PATENTBYRÅN». Denna har sannolikt suttit i posthuset och i så fall förmodligen i porten eller i entrén. Senare (i slutet av 1894) började byrån använda beteckningen »Kungl.» i stället för »Kongl.». I övrigt torde det mesta av vad som inköptes de första åren ha kasserats och försvunnit.

Byråns registratorsgöromål hade under tiden 1/1 1885—31/3 1886 omhänderhafts av kommerskollegiets registrator mot ett särskilt arvode på 500 kr per år. Fr. o. m. den 1 april 1886 då kollegiet flyttade, fick patentbyrån en egen »registrator och arkivarie», som även fick hand om kassagöromålen. Denna befattning innehade Swalin ända till sin död 1907. År 1886 förordnades han att även vara kommissionär. Under år 1885 hade Hamilton själv måst föra byråns räkenskaper samt patent- och varumärkesregistren.

Byråns lokal disponerades nu på följande sätt: Ett rum begagnades som sessionsrum och arbetsrum för byråchefen, två som arbetsrum för överingenjören och sekreteraren, ett som arbetsrum för amanuenserna och de extra skrivbiträdena och ett av de biträdande ingenjörerna. På grund av bristande utrymme hade dock en del av dessa måst anvisas arbetsplats i det rum, som begagnades som föreläsningssal och lärum för allmänheten. I ett rum satt registratorn och renskrivaren och ett rum användes för förvaring av byråns modellsamling och för kopiering av patentritningar. Biblioteket inrymdes ursprungligen i föreläsningssalen men växte till 1890 så, att bokhyllor måste placeras på alla därför lämpliga platser såväl i detta rum som i fyra av de övriga rummen.

Utöver det utrymme, som patentbyrån disponerade 1886, ställdes senare ytterligare två rum till byråns förfogande.

Sverige anslöt sig fr. o. m. den 1 juli 1885 till den tidigare omnämnda patentunionen. Hamilton deltog som ombud i unionens kongresser i Rom år 1886 och i Madrid år 1890. Andrée erhöll år 1886 reseunderstöd för besök vid patentverken i London och Berlin och år 1889 för att besöka världsutställningen i Paris och en utställning i Berlin. Vid besöket i Paris steg han för första gången till väders, vilket skedde med en ballon captif.

— o — o —

Antalet varumärkesansökningar nedgick under de närmaste åren efter 1885 till något över 200 per år. Däremot visade patentansökningarnas antal efter 1886 en stadig stegring. Byrån anställde därför åren 1888—90 fyra nya ingenjörer, nämligen Gustaf Sellergren, Carl Häger, Edvard Ottergren och Ragnar Lewin.

Ottergren var enligt EKa den bästa av de biträdande ingenjörerna. Han var en duktig arbetsmänniska och en trevlig kamrat. Ganska ofta erhöll han förordnanden som sekreterare och andra uppdrag. Under en stipendieresa år 1893 till amerikanska patentverket och världsutställningen i Chicago besökte han bl. a. Niagarafallen, förkylde sig därvid och avled kort efteråt i Chicago.

De andra tre stannade endast få år i patentbyråns tjänst. Sellergren blev 1891 tillförordnad och 1899 ordinarie professor i mekanisk teknologi vid tekniska högskolan. Häger blev sedermera yrkesinspektör och Lewin förste ingenjör vid Stockholms gasverk.

— o — o —

Angående lönerna under byråns första tid kan följande nämnas. Byråchefens lön utgjorde 6.000 kr år 1885 och 6.400 kr fr. o. m. 1886, varjämte han erhöll ett personligt lönetillägg på 600 kr fr. o. m. 1890. Överingenjörens lön utgjorde 5.000 kr, sekreterarens 4.500 kr, registratorns 3.000 kr och amanuensernas 1.200 kr per år. De biträdande ingenjörernas lön var 1.200 kr år 1885 och 1.500 fr. o. m. 1886. Efter i regel 5 års tjänst fick dessa tjänstemän ett personligt lönetillägg på 500 kr.

Vaktmästaren hade en årslön på 800 kr, vilken ökades med 100 kr fr. o. m. 1890. Fröken Lundgrens lön 1885—86 utgjorde 600 kr och därefter 900 kr per år.

En del av lönen räknades som tjänstgöringspengar, som fick avstås vid vissa ledigheter och tillföll vikarien. Ingenjörer och jurister, vilka tjänstgjorde som tillfälliga biträden, fick till jul och midsommar gratifikation av varierande storlek.

Byrån hade medgivande att tillkalla utomstående sakkunniga, något som ibland utnyttjades under de första åren.

Av en skrivelse från sekelskiftet framgår, att de fast anställda tjänstemännen arbetade 4—6 timmar på tjänsterummet, vartill för ingenjörerna tillkom i regel 1 à 1½ timmas hemarbete. Flertalet av dem som ej var fast anställda måste skaffa sig extrainkomster genom arbete även på

annat håll. För dem var ingen särskild tjänstgöringstid föreskriven, men verket krävde av sådana ingenjörer att de skulle i patentansökningar, som utlämnats till dem, avge utlåtande inom en månad. EKa sade på tal härom: »Gud tröste den ingenjör, som utan fullgiltigt skäl överskred denna tid. Då fick han med Andrée att göra och det var allt utom angenämt, trots att överingenjören annars var en utomordentlig chef och kamrat.»

— o — o —

Kontakterna mellan patentbyrån och dess klientel, nämligen uppfinnarna och deras ombud, var livliga. Enligt en uppgift för 1887 hade byråns bibliotek, som huvudsakligen bestod av svenska och utländska patent-skrifter samt tidskrifter och annan teknisk litteratur, detta år besökts av närmare 1.400 personer. Andrée var ju, som nämnts, livligt verksam inom uppfinnarföreningen och kände dess medlemmar. Men även Hamilton hade beröring med många av den tidens svenska uppfinnare och nämner bl. a. Gustaf de Laval, Carl Daniel Ekman och Alfred Nobel. Han berättar följande.

Oscar II understödde tillsammans med Nobel som bekant Andrée i hans planer att med luftballong nå nordpolen. Kungen tyckte ibland att Nobel och Andrée var väl fantastiska och bad därför Hamilton några gånger att deltaga i deras överläggningar. Vid ett tillfälle funderade kungen, hur Andrée kunde få visshet om att han verkligen befann sig vid polen. Då inföll Nobel: »Det kommer att gå av sig själv. Om Ers majestät besinnar den fart varmed jorden måste snurra vid polen, och hur den snurrat på det sättet i många millioner år, så inses det lätt att en mängd jordpartiklar just vid polen oavbrutet slungats åt sidan. Där är utan tvivel ett stort hål. En riktig krater, Ers majestät.» Kungen stirrade något förbluffad på Nobel och sade slutligen: »Ja, vad säger du om det här, Andrée?» — Andrée såg generad ut. »Ja, det är en teori, Ers majestät.» — »Ja, kanske det», sade kungen och började tala om något annat.

— o — o —

År 1890 markerar slutet på patentbyråns vistelse i posthuset vid Lilla Nygatan. Generalpoststyrelsen underrättade patentbyrån, att den hade behov av byråns lokal för att där inrymma sitt frimärksförråd. Patent-

byrån avflyttade därför den 1 oktober 1890 till det Folckerska huset med adressnummer 16, 18 och 20 Brunkebergstorg, där att börja med två lägenheter med tillsammans 12 rum förhyrts.¹⁷ Vid denna tidpunkt bestod byråns personal av Hamilton, Andrée och ytterligare 14 befattningshavare.

Och vad hände sedan?

Vid 1891 års riksdag ordnades äntligen kommerskollegiets organisationsfråga.¹⁸ I samband därmed avskildes patentbyrå¹⁹ från kollegiet och blev ett självständigt verk, som fr. o. m. 1896 fick den officiella benämningen Kungl. patent- och registreringsverket men vanligen kallas patentverket. Följande år blev verket registreringsmyndighet för aktiebolag. Hösten detta år försvann Andrée på sin sista ödesdigra ballongfärd från Spetsbergen mot nordpolen. Hamilton lämnade, såsom tidigare omtalats, år 1900 patentverket. Samma år hade tillkommit registrering av mönster och modeller tillhörande metallindustrin.

Patentverkets emblem, fastställt av Kungl. Maj:t år 1900.

¹⁷ För lokalerna i gamla posthuset hade särskild hyra ej erlagts.

¹⁸ Vid denna frågas behandling i riksdagen yttrade dåvarande civilminister Victor Groll: »Jag tror, att om man skulle räkna efter vad alla överläggningar rörande kommerskollegium kostat riksdagen, skulle man komma till ett kapitalbelopp, varå årliga räntan måhända motsvarade de årliga kostnaderna för den nu föreslagna organisationen».

En översikt över kommerskollegiets historia 1651—1951 lämnas i minnesskriften *Kommerskollegiet och näringslivet* (1951), utarbetad av Sven Gerentz. I denna liksom i Almquists i not 5 nämnda arbete saknas dock tydliga uppgifter om kollegiets lokalförhållanden under 1800-talet.

I samband med kommerskollegium kan framhållas, att två chefer för patentverket, nämligen Ernst Günther 1904—06 och Bernt Lindskog 1954—58, tidigare varit kommerseråd.

¹⁹ De i patentbyrå anställda har porträtt och biografiska notiser i patentverkets minnesskrift 1941. I *Nordisk Familjeboks* 3:dje upplaga finns biografier av S. A. Andrée, Karl af Geijerstam, Hugo Hamilton, Edvard von Krusenstjerna, Johan Sjöberg och Wilhelm Swalin samt de i noterna nämnda Johan Axel Almquist, Victor Groll och Carl Palmstedt. Dessutom finns biografier av Hamilton och samtliga omnämnda ingenjörer (utom Åmark) i Svenska Teknologföreningens biografiska matrikel 1937.

Kongl. Patentbyråns personal i januari 1885.

HAMILTON, HUGO ERIK GUSTAF, greve.

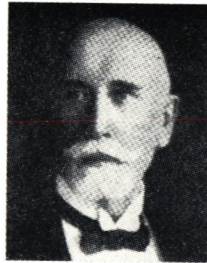
BOHEMAN, MAURITZ ALFRED HJAL-
MAR EUGÈNE.

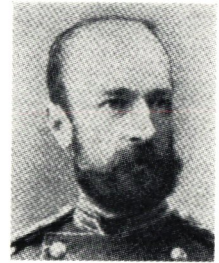
ROGH, JOHN.

RAHM, NILS OLOF WILHELM.

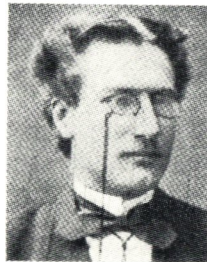
WAWRINSKY, THURE ERNERID.

THORÉN, JOHAN AUGUST.

AF GEIJERSTAM, KARL JOHAN.

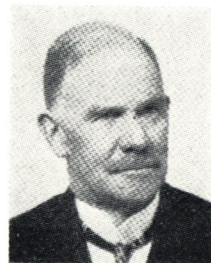
SELLERGREN, GUSTAF ADOLF.

HÅGER, CARL FREDRIK AUGUST.

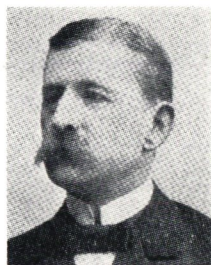

OTTERGREN, KARL EDVARD.

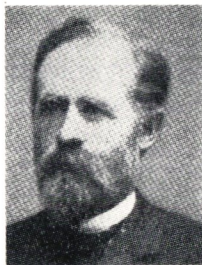

LEWIN, RAGNAR CHRISTOFFER.

Tjänstemän som anställdes i patentbyrån 1885—90.

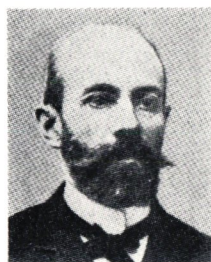
ANDRÉE, SALOMON AUGUST.

KLINTBERG, CARL ANTON.

ÅMARK, CARL ERIK FERDINAND.

ANDERSSON, JOHAN OSCAR.

SWALIN, WILHELM.

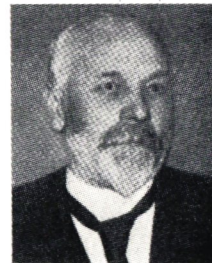
KUYLENSTJERNA, ARVID JESPER
CHRISTOFFER.

ISAKSON, CARL JOHAN ALBERT.

LUNDGREN, AUGUSTA MARIA.

JOHNSSON, JOHAN PETER.

År 1906 flyttade verket in i ett eget hus i hörnet av Smålandsgatan och Birgerjarlsgatan. Fr. o. m. 1915 trädde en ny och förbättrad organisation i kraft. Även lokalfrågan fick sin lösning när verket år 1921 kunde taga sitt nya ämbetshus vid Valhallavägen i besittning. Detta har sedan ökat med flyglar i två etapper 1945—47 och 1960—61.

Andrée hyllades i Liechtensteins flygpostserie 1948.

År 1931 inrättades en besvärssavdelning som mellaninstans mellan patentavdelningarna och regeringsrätten. År 1962 tillfördes verket även handläggning av namnären den.

Det internationella och särskilt det nordiska samarbetet på patent- och varumärkesområdena har varit livligt och haft stort inflytande på lagstiftningen och arbetsrutinen. 1884 års varumärkeslag ersattes fr. o. m. 1961 av en ny lag. Även 1884 års patentförordning upphörde att gälla, när år 1968 likalydande patentlagar trädde i kraft i de nordiska länderna.

Årliga antalet patentansökningar har ökat till över 18.000 och varumärkesansökningarna till ca 5.500. Verket har nu en personal på mellan 500 och 600, därav över 200 ingenjörer och drygt 50 jurister.